

శ్రీకృష్ణపరంబ్రహ్మణే నమః

శ్రీ స్వారాజ్య భగవద్గీతా

అథ నవమాఽధ్యాయః - రాజవిద్యా రాజగుహ్య యోగః

తొమ్మిదవ అధ్యాయము - రాజవిద్యా రాజగుహ్య యోగము

శ్రీ భగవానువాచ:- శ్రీకృష్ణుడు చెప్పెను.

శ్లో॥ ఇదం తు తే గుహ్యతమం ప్రవక్ష్యామ్యనసూయవే ।

జ్ఞానం విజ్ఞాన సహితం యద్జ్ఞాత్వా మోక్ష్యసే శుభాత్ ॥ 1

ఇదమ్, తు, తే, గుహ్యతమమ్, ప్రవక్ష్యామి, అనసూయవే,

జ్ఞానమ్, విజ్ఞానసహితమ్, యత్, జ్ఞాత్వా, మోక్ష్యసే, అశుభాత్.

యత్ = దేనిని, జ్ఞాత్వా = తెలిసికొని, అశుభాత్ = అశుభమునుండి, మోక్ష్యసే = విడువబడగలవో, (తత్ = అట్టి,) గుహ్యతమం = మహారహస్య మైనదియును, విజ్ఞానసహితం = అనుభవజ్ఞానముతో కూడుకొన్నదియును అగు, ఇదం = ఈ, జ్ఞానంతు = జ్ఞానమును, అనసూయవే = అసూయలేని, తే = నీ కొఱకు, వక్ష్యామి = చెప్పుచున్నాను.

తా॥ దేనిని తెలిసికొని అశుభమునుండి విడువబడగలవో అట్టి మహారహస్య మైనట్టియు, అనుభవజ్ఞానముతోకూడిన యీ జ్ఞానమును అసూయలేని నీ కొఱకు చెప్పుచున్నాను.

వి॥ దేనిని తెలిసికొని దేవునకు దూరము చేసెడు అనాత్మతోడి సంబంధమును కలిగించు నశుభమునుండి విడువబడుచున్నామో,

రహస్యములలో కెల్ల మహారహస్యమైనదేదో, ఏ పరమరహస్యము నెఱిగినచో నన్నిరహస్యములును వెల్లడియగునో, తాను తెలిసికొన్నట్టియు, పొందినట్టియు ననుభవము నితరులకు కలుగచేసెడు బోధనాశక్తి యుక్త విజ్ఞానమేదో, అట్టి బ్రహ్మము జ్ఞేయమైనపుడు సిద్ధించిన బ్రహ్మజ్ఞానము.

శ్లో॥ రాజవిద్యా రాజగుహ్యం పవిత్ర మిద ముత్తమమ్ ।

ప్రత్యక్షావగమం ధర్మం సుసుఖం కర్తవ్యమ్యమ్ ॥ 2

రాజవిద్యా, రాజగుహ్యమ్, పవిత్రమ్, ఇదమ్, ఉత్తమమ్,
ప్రత్యక్ష అవగమమ్, ధర్మమ్, సుసుఖమ్, కర్తవ్యమ్, అవ్యయమ్.

టీ॥ ఇదం = ఈ జ్ఞానము, రాజవిద్యా = విద్యలలో శ్రేష్ఠమైనది, రాజగుహ్యం = రహస్యములలో నతిరహస్యమైనది, ఉత్తమం = శ్రేష్ఠమైనది, పవిత్రం = పావనమైనది. ప్రత్యక్షావగమం = ప్రత్యక్షానుభవముచే తెలియదగినది, ధర్మం = ధర్మయుక్తమైనది. కర్తం = చేయుటకు, సుసుఖం = మిక్కిలి సులభమైనది, అవ్యయం = నాశములేనిది.

తా॥ ఈ బ్రహ్మవిద్య విద్యలలో శ్రేష్ఠమైనది, మహారహస్యము, శ్రేష్ఠము, పావనము, ప్రత్యక్షానుభవముచే తెలియదగినది, ధర్మయుక్తము, చేయుటకు అత్యంత సులభము, నాశనములేనిది.

వి॥ ప్రపంచములోని విద్యలన్నిటికంటె బ్రహ్మవిద్యయే శ్రేష్ఠము కనుక నిది రాజవిద్య. గూహనీయం గుహ్యం, గుహా సంవరణే, గూహనీయం = పోగొట్టుకొనకుండ భద్రముగ నందఱు దాచుకొనదగినది గనుక గుహ్యం, ఇట్లు రహస్యములలోకెల్ల శ్రేష్ఠమైనది గనుక రాజగుహ్యము. ఇట్టి రహస్యము నందఱు నెఱిగి మఱిచిపోకుండ నాచరించి ధన్యులగుటకుతగిన రహస్యము గనుక రాజగుహ్యము. “పూతం పవిత్రం మేధ్యం చ” పునాతి దేహాదికమితి పూతం. దేహాదికం = దేహదులను అనగా స్థూలసూక్ష్మ కారణ మహా కారణములను, పునాతి = పరిశుద్ధముగా జేయునది, ఇతి, పూతము,

పూయతే అనేనేతి పవిత్రం, పూర్వ పవనే, అనేన = దీనిచేత, పూయతే = శుద్ధముగా చేయబడును. ఇతి, పవిత్రము.

మేధనీయం మేధ్యం, మేధ్యసంగమే, మేధనీయం = పొందదగినది, మేధ్యము. ఇదం = ఇది, ఉత్తమం. “ప్రత్యక్షం స్యాదై ద్రియకం” ప్రతిగతం అక్షమింద్రియం ప్రత్యక్షం, అక్షం = ఇంద్రియం = ఇంద్రియమును, ప్రతిగతం = పొందునది కనుక ప్రత్యక్షము. ఇంద్రియాదాగత మైంద్రియకం, ఇంద్రియాత్ = ఇంద్రియమువలన, ఆగతం = గ్రహింపబడునది, ఇంద్రియకం = ఇంద్రియకము, బుధఅవగమనే, అవగమ్యత ఇత్యవగతం, గమ్ శ్గతౌ, అవగమ్యతే = ఎఱుగ బడినవి, ఇతి, అవగతము. ప్రత్యక్షావగమం = అంతరింద్రియముచే, సంతర్ముఖ వృత్తిచే నెఱుగదగినది. ధరతీతి ధర్మః, ధృజ్ధారణే, ధరతి = ధరించునది, ఇతి, ధర్మము = పుణ్యము, ధర్మము = పుణ్యయుక్తము, చేయుటకు బహుసులభమైన మార్గము, ఎప్పటికిని నశింపదు, ఒకసారి లభించినచో నెప్పటికిని బ్రహ్మమును పొందుట సులభము.

శ్లో॥ అశ్రద్ధధానాః పురుషాః ధర్మస్యాస్య పరస్తప ।

అప్రాప్య మాం నివర్తంతే మృత్యు సంసారవర్తమి ॥

3

అశ్రద్ధధానాః, పురుషాః, ధర్మస్య, అస్య, పరస్తప,
అప్రాప్య, మామ్, నివర్తంతే, మృత్యు సంసారవర్తమి.

టీ॥ పరంతప = శత్రువుల దపింపజేయు అర్జునా! అస్య = ఈ, ధర్మస్య = ధర్మముయొక్క విషయమున, అశ్రద్ధధానాః = శ్రద్ధలేనట్టి, పురుషాః = పురుషులు, మాం = నన్ను, అప్రాప్య = పొందక, మృత్యుసంసారవర్తమి = మృత్యురూపమైన సంసార మార్గమునందు, నివర్తంతే = మరలుచున్నారు.

తా॥ అర్జునా! ఈ ధర్మ విషయమున శ్రద్ధలేని వారందఱును నన్నుపొందక మృత్యురూపమగు సంసారమార్గమున మఱలుచున్నారు.

పరమాత్మను పొందక సంకల్పనిర్మిత ప్రపంచమునబడి అధోలోకమున మునుగుచున్నారు.

వి॥ మ్రియతే మృత్యుః. మృజ్ ప్రాణత్యాగే, మ్రియతే = చచ్చుట, మృత్యువు. సంసరం త్యస్మిన్నితి సంసృతి, సంసరణము, సంసారము, అస్మిన్ = దీనియందు, సంసరంతి = ఎడతెగక యుండును. అస్మిన్ = దీనియందు, సంసరంతి = ఎడతెగక నడతురు. కనుక, సంసారము, సృగతౌ, శ్రద్ధధతే అనయేతి శ్రద్ధా. అనయా = దీనిచేత, శ్రద్ధధతే = విశ్వసించును. ఇతి, శ్రద్ధా = భక్త్యుతిశయము. ఇచ్చ.

ఈ యోగవిషయమున శ్రద్ధ యుండవలయును. శ్రద్ధ లేనివారు దేవునిలో నైక్యము కాలేరు. తోపికల చూచుచుండుటే సంసారము, జీవసృష్టియే సంసారము, బంధము. దేవునిలో లీనము కానివారు మరణరూపమైన సంసారమున మునుగుచున్నారు. రేచక పూరక ద్వంద్వములలో మునుగుటే మృత్యు సంసారము.

శ్లో॥ మయా తతమిదం సర్వం జగ దవ్యక్తమూర్తినా ।

మత్స్థాని సర్వభూతాని న చాహం తేష్వవస్థితః ॥ 4

మయా, తతమ్, ఇదమ్, సర్వమ్, జగత్, అవ్యక్తమూర్తినా, మత్స్థాని, సర్వభూతాని, న, చ, అహమ్, తేషు, అవస్థితః.

శ్లో॥ న చ మత్స్థాని భూతాని పశ్య మే యోగమైశ్వరమ్ ।

భూతభృన్న చ భూతస్థో మమాత్మా భూతభావనః ॥ 5

న, చ, మత్ స్థాని, భూతాని, పశ్య, మే, యోగమ్, ఐశ్వరమ్
భూతభృత్, న, చ, భూతస్థః, మమ, ఆత్మా, భూతభావనః.

అవ్యక్తమూర్తినా = ఇంద్రియ గోచరముకాని స్వరూపముగల, మయా = నాచేత, ఇదం = ఈ, సర్వం = సమస్తమైన, జగత్ = జగత్తు, తతం =

వ్యాపింపబడినది, సర్వభూతాని = సర్వప్రాణులును, మత్స్థాని = నాయందున్నవి, తేషు = వానియందు, అహం = నేను. న+చ+అవస్థితః = ఉన్నవాడను గాను, భూతాని = ప్రాణులు. మత్+స్థాని+న+చ= నావలన నుండునవికావు. మే = నాయొక్క, ఐశ్వరం= ఈశ్వర సంబంధమైన, యోగం = యోగమును, పశ్య = చూడుము. మమ = నాయొక్క, ఆత్మా = ఆత్మ, భూతభృత్ = ప్రాణులను భరించునదియును, భూతభావనః + అపి = ప్రాణుల దలంచునదియైనను, భూతస్థః+న+చ = ప్రాణులయందుండునది కాదు.

తా|| ఇంద్రియాగోచరమైన స్వరూపమగు నాచే నీ జగత్తు వ్యాపింపబడినది. సర్వప్రాణులును పరమాత్మనగు నాయందున్నవి. ఆ జీవరాశియందు నేను లేను. (సముద్రమునందలలున్నవి. అలలయందు సముద్రము లేదన్నట్లున్నది) కేవల శుద్ధబ్రహ్మమువలన నీ ప్రాణులుండలేదు. ఈశ్వర సంబంధమైన యోగమును చూడుము. శుద్ధ సాత్విక మాయా సమన్వితుడు ఈశ్వరుడు, సృష్టిస్థితిలయకారణు డీశ్వరుడే. మాయతో కూడుకొన్న యీశ్వరునివలన సకల ప్రాణులున్నవి. ఈశ్వర తత్త్వమైన నా స్వరూపము ప్రాణులను భరించునది ప్రాణుల రక్షించునదియునైయున్నది. (శుద్ధబ్రహ్మము శబలబ్రహ్మమువలె ప్రాణులందుండునది కాదు.)

వి|| బాహ్యంతరింద్రియముల బహిర్ముఖవృత్తులకు గోచరము కానిదియు, అంతర్ముఖవృత్తికి మాత్రమే గోచరమగునదియునగు బ్రహ్మము చేతనే యీశ్వర జీవసృష్టియగు జగము వ్యాపింపబడినది. దేవుడు సర్వవ్యాపకమును, సర్వాధిష్ఠానమును కనుక బ్రహ్మమునందే సకల ప్రాణులు నున్నవి. జీవరాసులు ఖండవస్తువులు కనుక అవి ఆత్మ కధికరణములుగావు. అవి లేనిచోటకూడ దేవుడున్నాడు. ఆ జీవరాశి యందును నున్నాడు. కనుక జీవులందు మాత్రమే గాక యంతటను దేవుడున్నాడు. జీవులలో మాత్రమే ఆత్మయున్నదని భ్రమింపరాదు. శుద్ధ

బ్రహ్మమునందు ప్రాణులున్న వని భ్రమింపరాదు. మాయాసమన్వి తేశ్వరునందు త్రిగుణాత్మిక ప్రకృతి యున్నందున, త్రిగుణాత్మిక సృష్టిరూప చేష్ట చిదాభాస సమన్విత జీవరాశియున్నది. ఈశ్వరుడే సృష్టిస్థితిలయ కర్తలనబడు బ్రహ్మ విష్ణు మహేశులనబడును. ఈశ్వరునందే జీవరాశియున్నది. బ్రహ్మమున మాయలేదు. కనుక భూతకోటి శుద్ధ బ్రహ్మమునలేదు. ప్రాణుల భరించునదియును, ప్రాణుల భావించు నదియును, ప్రాణులందుండు నదియు నీశ్వరుడే కాని బ్రహ్మముకాదు. చిదాభాస పరబ్రహ్మ శబల బ్రహ్మములోకే వ్యాప్యతి.

శ్లో॥ యథాకాశస్థితో నిత్యం వాయు సర్వత్రగో మహాన్ ।

తథా సర్వాణి భూతాని మత్ స్థానీ త్యుపధారయ ॥ 6

యథా, ఆకాశ స్థితః, నిత్యమ్, వాయుః, సర్వత్రగః, మహాన్,
తథా, సర్వాణి, భూతాని, మత్ స్థాని, ఇతి, ఉపధారయ.

టీ॥ సర్వత్రగః = అంతట సంచరించుచున్న, మహాన్ = గొప్పదియునగు, వాయుః = వాయువు, నిత్యం = ఎల్లప్పుడును, యథా = ఏ ప్రకారముగా, ఆకాశస్థితః = ఆకాశమునందున్నదో, తథా = ఆ ప్రకారముగానే, సర్వాణి = సమస్తమైన, భూతాని = ప్రాణులు, మత్స్థాని = నాయందున్నవి. ఇతి = అని, ఉపధారయ = తెలిసికొనుము.

తా॥ అంతట సంచరించుచున్న వాయు వేవిధమున నెల్లప్పుడు నాకాశమున నున్నదో, అట్లే జీవరాశియంతయు నాయందున్నదని తెలిసికొనుము.

వి॥ వాతీతి వాయుః, వాగతిగంధనయోః, వాతి = వినిరెడువాడు. ఆసమంతాత్మాశంతే సూర్యాదయః అత్రేత్యాకాశం కాశ్యదీప్తౌ. ఆసమంతాత్ = అంతట, అత్ర = దీనియందు, సూర్యాదయః = సూర్యాదులు, కాశంతే = ప్రకాశింతురు. ఇతి, ఆకాశము. ఆసమంతా త్మాశత ఇతి ఆకాశం. ఆసమంతాత్ = అంతట, కాశతే = ప్రకాశించునది, ఆకాశము.

అకాశమునందు మహావాయు వెటులనున్నదో, అటులనే జీవులును, సమష్టి జీవుడగు పరబ్రహ్మయును, జీవపరబ్రహ్మల వ్యావృత్తిలో చేరిన జీవపరబ్రహ్మల మిశ్రమైన శబలబ్రహ్మ, శుద్ధబ్రహ్మమునందున్నవి. జీవేశ శబలబ్రహ్మము శుద్ధ బ్రహ్మము నందున్నవి. శబలబ్రహ్మము వాయువు వంటిది. సకల ప్రాణులందును హంసరూపముతోనున్న వాయువాకాశమున నున్నట్లు సకల ప్రాణులందును జీవరూపముతోనున్న శబల బ్రహ్మము, శుద్ధ బ్రహ్మమున నున్నదని గ్రహింపవలయును.

శ్లో॥ సర్వభూతాని కౌన్తేయ ప్రకృతిం యాన్తి మామికామ్ ।

కల్పక్షయే పునస్తాని కల్పాదౌ విస్ఫజామ్యహం ॥

7

సర్వభూతాని, కౌన్తేయ, ప్రకృతిమ్, యాన్తి, మామికామ్,
కల్పక్షయే, పునః, తాని, కల్పాదౌ, విస్ఫజామి, అహమ్.

టీ॥ కౌన్తేయ = అర్జునా ! కల్పక్షయే = కల్పాంతమునందు, సర్వభూతాని = సకల ప్రాణులను, మామికాం = నా సంబంధమైన, ప్రకృతిం = మాయను, యాన్తి = పొందుచున్నవి. కల్పాదౌ = కల్పారంభమునందు, తాని = ఆప్రాణులను, పునః = మరల, విస్ఫజామి = స్ఫుజించుచున్నాను.

తా॥ అర్జునా ! ప్రళయకాలమున సకల ప్రాణులను నా ప్రకృతియందు లీనమగుచున్నవి. సృష్టి ప్రారంభదశయందు మరల నన్నిటిని స్ఫుజించుచున్నాను.

వి॥ జాగ్రత్స్వప్నములలో విహరించు బాహ్యంతరింద్రియములన్నియు సుషుప్తియందు కారణశరీరమున లీనమైనట్లును, యోగనిద్రయందు శ్వాసయు, తెలివియు సమస్తమును లీనమైనట్లును, కల్పాంతమున సకల ప్రాణులును దైవ సంబంధమైన ప్రకృతిని పొందుచున్నవి. అకారంబున అకారంబును, ఉకారంబున ఉకారంబును, మకారంబున మకారంబును ఇమ్మాదును మహాకారణ స్వరూపియగు అర్థమాతృకయందు లీనమగును.

ఇయ్యర్థమాత్మకయగు శుద్ధసాత్వికప్రకృతియగు శుద్ధమాయ, బ్రహ్మమున తురీయాతీతమున లీనమగును. కల్పాదియందు జీవరాశిని మరల సృజించుచున్నాను; జాగ్రత్ స్వప్నమునందు తమతమ కార్యముల నిర్వర్తించునట్లు లౌకికమునకు దేవుడు వెడలించుచున్నాడు.

శ్లో॥ ప్రకృతిం స్వా మవష్టభ్య విస్మజామి పునః పునః ।

భూతగ్రామ మిమం కృత్స్న మవశం ప్రకృతే వశాత్ ॥ 8

ప్రకృతిమ్, స్వామ్, అవష్టభ్య, విస్మజామి, పునః, పునః,

భూతగ్రామమ్, ఇమమ్, కృత్స్నమ్, అవశమ్, ప్రకృతేః, వశాత్.

టీ॥ స్వాం = స్వకీయమైన, ప్రకృతిం = ప్రకృతిని, అవష్టభ్య = అవలంబించి, అవశం = అస్వతంత్రమైన, ఇమం = ఈ, కృత్స్నం = సమస్తమైన, భూతగ్రామం = ప్రాణిసముదాయమును, పునః పునః = మరల మరల, ప్రకృతేః = ప్రకృతియొక్క, వశాత్ = వశమువలన, విస్మజామి = సృజించుచున్నాను.

తా॥ ప్రాణికోట్లన్నియు నా మూల ప్రకృతినే యాశ్రయించుకొని యున్నవి. ప్రకృతి యధీనములోనే జీవరాశి యంతయు నున్నది. ఏ జీవికిని స్వాతంత్ర్యమేలేదు, పరమాత్మనగు నా స్వాధీనములో ప్రకృతి యున్నందున నాకు ఈశ్వరుడను పేరు వచ్చినది. ఈశ్వరుడనగు నేను సర్వప్రాణులను సారె సారెకు పుట్టించుచున్నాను.

వి॥ ఈశ్వరుడు తన ప్రకృతియైన మాయను అవలంబించును, ప్రాణులకు స్వాతంత్ర్యములేదు. అన్ని ప్రాణులును జడములే. ఈ ప్రాణులన్నిటిని ప్రకృతి తన వశము చేసికొనును, ప్రకృతికి స్వాధీనమైన జీవరాశిని నీశ్వరుడు సారె సారెకు పుట్టించుచున్నాడు. జీవుడు తన ప్రకృతియైన యవిద్య నవలంబించును. తనకంటె నితరమైన శరీరములోని వన్నియు జడములే. వీని నన్నిటిని అవిద్య తన వశము చేసికొనును,

అవిద్యకు స్వాధీనమైన సూక్ష్మ శరీరముచే జీవస్మృతిని సారెసారెకు కలిగించుచుండును. అవిద్యయందలి తమో గుణముచే రూపములను, రజోగుణముచే క్రియలను, సత్వగుణముచే జ్ఞేయములయొక్క జ్ఞానమును కలిగించుచుండును.

శ్లో॥ న చ మాం తాని కర్మాణి నిబద్ధంతి ధనంజయ! ।

ఉదాసీనవదాసీన మసక్తం తేషు కర్మసు ॥

9

న, చ, మామ్, తాని, కర్మాణి, నిబద్ధన్తి, ధనంజయ,
ఉదాసీనవత్, ఆసీనమ్, అసక్తమ్, తేషు, కర్మసు.

టీ॥ ధనంజయ = అర్జునా! తేషు = ఆ, కర్మసు = కర్మలందు.
అసక్తం = అభిమానము లేనివాడును, ఉదాసీనవత్ = ఉదాసీనునివలె,
ఆసీనంచ = ఉన్న వాడును అగు, మాం = నన్ను, తాని = ఆ, కర్మాణి =
కర్మలు, న + నిబద్ధంతి = బంధింపవు.

తా॥ అర్జునా! ప్రాణికోట్లు తమ స్థూలసూక్ష్మ శరీరములచే చేయుచున్న
కర్మలందభిమానము నాకు లేదు. తటస్థునివలె నేనున్నాను. నిర్వృంద్య
భావముచే నున్నాను. అట్టినన్న ఆ ప్రాణికోట్లకర్మలెట్లు బంధించును?
బంధింపలేవు.

వి॥ మన నిజతత్త్వము బ్రహ్మమే. జీవేశ్వర కర్మలందు సక్తత మనకు
లేదు. జీవేశ్వరులు మహాప్రళయమున లయమైనను మనమున్నాము. సక్తము
= ఒకటి తగిలినది, తనను విడిచి యనాత్మయందు తగుల్కొనిన దోషముచే
ననాత్మయే తానని భ్రమించుటే సక్తతవలని ఫలము. అనాత్మయందు
తగుల్కొనిన వృత్తి యసక్తము. ఒక రాజునకు తనదేశమునకంటె నావల
నాను కొనియున్న దేశంపు రాజు శత్రువు, సదా బాధ యొనర్చువాడు. ఆ
శత్రుదేశమునకంటె కావలి దేశమందుండు రాజు సహాయము చేయును
కనుక మిత్రుడు, ఆ మిత్రుని దేశమున కావలి దేశమున నుండు రాజు,
ఉపకారాపకారములు చేయనివాడౌటవలన నుదాసీనుడు.

శాదయతీతి శత్రుః, శద్దేశాతనే, శాదయతి = పీడించువాడు. ఇతి, శత్రువు. మేదతే స్నిహ్యతీతి మిత్రః, ఇతి మిదాస్నేహనే. మేదతే = స్నిహ్యతి = స్నేహముక్తుడు. ఇతి, మిత్రుడు. ఊర్ధ్వమాస్తేతిష్ఠతీతి ఉదాసీనః, ఊర్ధ్వం = పైగా, ఆస్తే = తిష్ఠతి = ఉండువాడు. ఇతి, ఉదాసీనుడు. శత్రుమిత్రత్వములు లేక యూరక పైపై నుండు వాడు ఉదాసీనుడు, జీవేశసృష్టి నంటక సాక్షిగానుండు ప్రత్యగభిన్న బ్రహ్మమగు నేను ఉదాసీనత్వమున నుండును. ఇట్టి నాకు స్థూల సూక్ష్మ కారణ మహాకారణ కర్మలంటవు. ఉదాసీనున కనాత్మదృశ్యము, దృశ్యంపు కర్మ ద్రష్టకంటడు. బ్రహ్మవేత్త కానివాడనాత్మయే తానని సక్తుడై యుండుటచే అనాత్మకర్మల నేనే చేసినాననుకొని కర్మ బద్ధుడగు చున్నాడు.

శ్లో॥ మయాధ్యక్షేణ ప్రకృతి స్సూయతే సచరాచరమ్ ।

హేతునానేన కౌన్తేయ! జగద్విపరివర్తతే ॥

10

మయా, అధ్యక్షేణ, ప్రకృతిః, సూయతే, స చర అచరమ్,
హేతునా, అనేన, కౌన్తేయ, జగత్, విపరివర్తతే.

టీ॥ కౌంతేయ = అర్జునా! అధ్యక్షేణ = అధ్యక్షుడనైన, మయా = నాచేత, ప్రకృతిః = ప్రకృతి, సచరాచరం = జంగమ స్థావరములను, సూయతే = కనుచున్నది (ప్రసవించుచున్నది) అనేన = ఈ, హేతునా = కారణముచేత, జగత్ = జగత్తు, విపరివర్తతే = నానా విధములుగా ప్రవర్తించు చున్నది.

తా॥ ప్రకృతికి నేనధ్యక్షుడను, నావలన ప్రకృతిచే సృష్టి యగుచున్నది, జంగమ స్థావరములను ప్రకృతి ప్రసవించుచున్నది. అట్లు నావలన ప్రకృతి సృష్టిని విస్తరింపజేయు చున్నందున జగత్తు నానా విధములుగా ప్రవర్తించుచున్నది.

వి॥ ప్రత్యక్షేఽధిక్యతేఽధ్యక్షః, అధ్యక్షః = ప్రత్యక్షము, అధిక్యతము, అధ్యక్షము = సాక్షాత్తుగా నెఱుగబడినది, గ్రామాదులకధికారి, అక్ష మధిక్యత,

అక్షం = ఇంద్రియమును, అధి = పొందునది, కనుక అధ్యక్షము. అధ్యక్షోపీతి
 చ అధ్యక్షః అక్షా వ్యాప్తై, అధి = ఉత్కృష్టముగా, అక్షోతి = వ్యాపించునది,
 కనుక, అధ్యక్షము = అధ్యక్షుడు = అధికారి, ప్రత్యక్షమైనవాడు. ప్రక్రియతే
 అనయాకార్య మితి ప్రకృతిః, దుకృజ్కరణే, అనయా = దీనిచే, కార్యం =
 కార్యము, ప్రక్రియతే = లెస్సగా చేయబడును, ఇతి, ప్రకృతి. చరతీతిచరం,
 చరగతౌ, చరతి = నడచునది, ఇతి. చరము = తిరుగు స్వభావముగల
 మనుష్యాదుల పేరు చరము. భృశం గచ్ఛతీతి జంగమః. గమ్యేగతౌ, భృశం
 = మిక్కిలి, గచ్ఛతి = తిరుగునది, ఇతి, జంగమము. “స్థావరో జంగమేతరః
 ” తిష్ఠతి తాచ్చి ల్యేనేతి స్థావరః, ప్థాగతి నివృత్తై, తాచ్చిల్యేన = స్వభావముననే,
 తిష్ఠతి = కదలకుండునది, ఇతి. స్థావరము, అచరము = జంగమేతరము
 జంగముకానిది, అచరము. చరములు = అచ్చులు, అచరములు = హల్లులు.
 చరా చరములక్షరములు, అనుకొనునవి సంకల్పములు, అనునవి పలుకులు,
 వ్రాయునవి అక్షరములు, అజ్జల్లులక్షరములు, జీవుడనుకొన్నచో తోచును.
 ఈశుడనుకొన్నట్లగును, అనుకొనునవి చరాచరాత్మకాక్షరములే.
 అనుకొనుటచే చరాచరము లుద్భవించును. అధికారియైన యీశ్వరునిచేతనే
 ప్రకృతి చరాచరముల ప్రసవించును. అజ్జల్లులను, జంగమస్థావరముల
 కనును. ఈ హేతువుచేత జగత్తు వివిధములుగా మార్పుల నొందుచున్నది.
 పరివర్తనము = వినిమయము = వస్తువుల మారుపు.

శ్లో॥ అవజానంతి మాంమూఢా మానుషీం తను మాశ్రితమ్ ।

పరం భావ మజానన్తో మమ భూత మహేశ్వరం ॥ 11

అవజానన్తి, మామ్, మూఢాః, మానుషీమ్, తనుమ్, ఆశ్రితమ్,
 పరమ్, భావమ్, అజానంతః, మమ, భూత మహేశ్వరమ్.

టీ॥ సర్వభూత = సర్వప్రాణికోట్లకును, మహేశ్వరం = మహాప్రేరక
 స్వరూపమగు, పరం = ఉత్తమమైన, మమ = నాయొక్క, భావం = ఉనికిని,

అజానంతః = తెలియని, మూఢాః = మూఢులు, మాం = నన్ను, మానుషీం = మనుష్యసంబంధమైన, తనుం = దేహమును, ఆశ్రితం = ఆశ్రయింపబడిన వానినిగా, అవజానంతి = అవమానించుచున్నారు.

తా॥ సర్వప్రాణికోట్లకును నేను ప్రేరక స్వరూపుడను ఈశ్వరుడను, ఇట్టి నాయొక్క యునికిని తెలియని వారు మూఢులు, ఈ మూఢులు నన్నొక మానవ శరీరము నాశ్రయించిన వానిగాతలంచి అవమానించు చున్నారు.

వి॥ ఈష్టే తాచ్చీల్యేనేతీశ్వరః, ఈశఐశ్వర్యే, తాచ్చీల్యేన = స్వభావము చేతనే, ఈష్టే = ఐశ్వర్యము గలవాడు. ఇతి, ఈశ్వరుడు, మహాన్ శ్చాసావీ శ్వరః, మహేశ్వరః, అసౌ = ఈ, మహాన్ శ్చ = శ్రేష్ఠమైన, ఈశ్వరుడు, మహేశ్వరుడు = గొప్ప ప్రభువు. సర్వప్రాణులకును ప్రభువును, ఐశ్వర్యమును, ప్రేరకుడును అన్నిటికంటె సుత్కృష్టుడునునైన బ్రహ్మము నెఱుగలేక మూర్ఖులు మానవశరీరధారియై దేవుడున్నాడని భావించినవారు దేవుని నవమానించిన వారగుచున్నారు. సర్వవ్యాపకమై, చైతన్య స్వరూపియైయున్న దేవునిని నొక మానవాకృతిగా సున్నట్లు భావించినచో దేవునిని అవమానించినట్లే యగుచున్నది.

శ్లో॥ మోఘాశా మోఘకర్మాణో మోఘజ్ఞానా విచేతసః ।

రాక్షసీ మాసురీం చైవ ప్రకృతిం మోహినీం శ్రితాః ॥ 12

మోఘాశాః, మోఘకర్మాణః, మోఘజ్ఞానాః, విచేతసః,
రాక్షసీమ్, ఆసురీమ్, చ, ఏవ, ప్రకృతిమ్, మోహినీమ్, శ్రితాః.

టీ॥ మోఘాశాః = అడియాసగలవారును, మోఘకర్మాణః = వ్యర్థకర్మల చేయువారును, మోఘజ్ఞానాః = వ్యర్థమైన జ్ఞానముగలవారును, విచేతసః = అవివేకులును, మోహినీం = మోహమును గలిగించు, రాక్షసీం = రాక్షస సంబంధమైన, ఆసురీం = అసుర సంబంధమైన, ప్రకృతిం + ఏవ = ప్రకృతినే, శ్రితాః = ఆశ్రయించిన వారగుచున్నారు.

తా॥ వట్టి యాశగలవారును, పనికిమాలిన కర్మల చేయువారును, నిష్ప్రయోజనమైన లౌకిక జ్ఞానము కలవారును, అవివేకులును, మోహాత్మకమైనట్టియు, రాక్షస సంబంధమైనట్టియు, అసుర సంబంధమైనట్టియు, ప్రకృతినే యాశ్రయించుచున్నారు. (మలిన సాత్వికయగు నవిద్యయే ప్రకృతి.)

వి॥ “మోఘం నిరర్థకం” ముహ్యత్యత్ర పురుషోబ్రాంతి వశాదితి మోఘం. ముహవైచిత్ర్యే, అత్ర = దీనియందు, పురుషః = పురుషుడు, బ్రాంతివశాత్ = బ్రాంతివశమువలన, ముహ్యతి = భ్రమించును. ఇతి, మోఘము. నిష్క్రాంతః అర్థః ప్రయోజన మస్మాదితి నిరర్థకం. అర్థః = ప్రయోజనము, నిష్క్రాంతః = బయలు వెడలింపబడినది, ఇతి, నిరర్థకము = ప్రయోజనములేనిది, మోఘము = నిరర్థకము. అశ్చుత ఇత్యాశా, అశూన్యప్తై, అశ్చుతే = వ్యాపించునది, ఇతి, ఆశా, ఆశాసనమాశా. ఆశాసనం = ఇచ్చుచుంటు, ఆశ.

నిష్ప్రయోజనమైన యాశలును, కర్మలును, జ్ఞానములును, గల అవివేకులు, మోహమును కలిగించు రాక్షసులయొక్కయు, అసురుల యొక్కయు, ప్రకృతినే యాశ్రయింతురు. నిరర్థకమైన యాశలు, కర్మలు, జ్ఞానము వీనిని విడిచి స్వతస్సిద్ధముగా నెప్పుడును బ్రాప్తించిన బ్రహ్మమును పొందు కర్మయోగముచే జ్ఞేయమగు బ్రహ్మజ్ఞానవంతుడగుటకు ప్రయత్నింపవలయును. మోహముచే అనాత్మపై ఆశ ఉంచరాదు.

శ్లో॥ మహాత్మానస్తు మాం పార్థ! దైవీం ప్రకృతి మాశ్రితాః ।

భజన్త్యనన్య మనసో జ్ఞాత్వా భూతాది మవ్యయమ్ ॥ 13

మహాత్మానః, తు, మామ్, పార్థ, దైవీమ్, ప్రకృతిమ్, ఆశ్రితాః,

భజన్తి, అనన్య మనసః, జ్ఞాత్వా, భూతాదిమ్, అవ్యయమ్.

టీ॥ పార్థ = అర్జునా ! మహాత్మానః+తు = మహాత్ములైతే, దైవీం = శుద్ధ సాత్వికయైన, ప్రకృతిం = ప్రకృతిని, ఆశ్రితాః = ఆశ్రయించిన వారలగుచు, భూతాదిం = ప్రాణికోట్లకు మూలమగు, మాం = నన్ను, జ్ఞాత్వా = తెలిసికొని, అనన్యమనసః = తనకంటె నితరమును పొందని మనస్సుగలవారై, భజంతి = సేవించుచున్నారు.

తా॥ అర్జునా ! మహాత్ములు శుద్ధసాత్వికయగు దైవియను ప్రకృతిని నాశ్రయించినవారై సర్వప్రాణులకు కారణమైన ఈశ్వరుడనగు నన్నెఱిగి తనకంటె నితరమును పొందని మనస్సుగలవారై నన్ను సేవింతురు.

వి॥ మహాత్ములు బ్రహ్మకారవృత్తిని పొందు దైవీ ప్రకృతిని నాశ్రయించి యంతర్ముఖ వృత్తినొంది, అయ్యంతర్ముఖవృత్తికి బ్రహ్మము జ్ఞేయముకాగా సర్వ ప్రాణికోట్ల పంచకోశములకు నాదికారణమగు బ్రహ్మమును తెలిసికొని, బ్రహ్మమును తెలిసికొన్న బ్రహ్మజ్ఞానకరణముచే బ్రహ్మమే తానై, తానే బ్రహ్మమై, బ్రహ్మమగు తనకంటె నితరమును పొందని యంతఃకరణముచే బ్రహ్మమునే పొందుదురు. మహాత్ముల పద్ధతి యిది. పామరులపద్ధతి రాక్షసాసురీ ప్రకృతుల నాశ్రయించి బహిర్ముఖవృత్తులచే ననాత్మాకారము నొంది, యనాత్మ జ్ఞానమనెడు బంధములోబడి మూర్ఖులగు చున్నారు.

శ్లో॥ సతతం కీర్తయన్తో మాం యతస్తత్త్వ దృఢవ్రతాః ।

నమస్త్వస్తత్త్వ మాం భక్త్యా నిత్యయుక్తా ఉపాసతే ॥ 14

సతతమ్, కీర్తయన్తః, మామ్, యతస్తః, చ, దృఢవ్రతాః,

నమస్త్వన్తః, చ, మామ్, భక్త్యా, నిత్యయుక్తాః, ఉపాసతే.

టీ॥ సతతం = ఎల్లప్పుడును, మాం = నన్ను, కీర్తయంతః + చ = పొగడుచున్న వారును, యతంతః = ప్రయత్నించువారును, దృఢవ్రతాః = దృఢవ్రతులును, భక్త్యా = భక్తిచేత, మాం = నన్ను, నమస్యంతః + చ = నమస్కరించు వారునునైన. నిత్యయుక్తాః = నిత్యయోగులు, మాం = నన్ను, ఉపాసతే = ఉపాసించుచున్నారు.

తా॥ ఎల్లప్పుడును నన్నుకీర్తించుచు, నన్నుపొంద యత్నించుచు, దృఢప్రతులై భక్తిచే నన్ను నమస్కరించుచున్న వారైన నిత్య యుక్తులు నన్ను ఉపాసించుచున్నారు.

వి॥ ఎల్లప్పుడును బ్రహ్మమునే వెల్లడించుచు, బ్రహ్మవిద్యను వ్యాపింపజేయువారును, బ్రహ్మములో లీనమగుటకు యత్నించువారును, ఇతర విషయముల విసర్జించి గురుకీలునందే శ్రద్ధగానుండు వారును, బ్రహ్మమునుపొంది జీవాభివృద్ధికి యత్నింపనివారును, తురీయమున నిలిచి నిత్యయుక్తులైనవారును బ్రహ్మమును సమీపించి బ్రహ్మైక్యమునొందు వారగుదురు. ఇదియే బ్రహ్మోపాసన.

శ్లో॥ జ్ఞానయజ్ఞేన చాప్యన్యే యజన్తో మాముపాసతే ।

ఏకత్వేన పృథక్త్వేన బహుధా విశ్వతో ముఖమ్ ॥

15

జ్ఞానయజ్ఞేన, చ, అపి, అన్యే, యజన్తః, మామ్, ఉపాసతే,
ఏకత్వేన, పృథక్త్వేన, బహుధా, విశ్వతః ముఖమ్.

టీ॥ అన్యే + అపి = మఱికొందఱు, విశ్వతోముఖం = సర్వవ్యాపియైన, మాం = నన్ను, జ్ఞానయజ్ఞేన = జ్ఞానయజ్ఞముచేత, ఏకత్వేన = ఏకత్వముచేతను, పృథక్త్వేన = భిన్నభావముచేతను, బహుధా = అనేక విధములుగను, యజన్తః = పూజించుచు, ఉపాసతే = ఉపాసించుచున్నారు.

తా॥ మఱికొందఱు సర్వవ్యాపియగు నన్ను భిన్నత్వముచే బ్రహ్మను సంధాన మొనర్చుచు, పిమ్మట బ్రహ్మైక్యమై జ్ఞానయోగముచే నేకత్వమును పొందుచు నానా విధములుగా పూజించుచు ఉపాసించుచున్నారు.

వి॥ జీవుని సంకల్పముచే జీవసృష్టి యేర్పడును. జీవసంకల్ప నిర్మితము ప్రాతిభాసికము. ఊరక తోచునదియే కాని పట్టిచూచినలేదు. ఇక జీవేశ స్థూల సూక్ష్మకారణ మహాకారణములన్నియు నీశ్వరసృష్టియే, జీవునకు

స్థూలసూక్ష్మ కారణ మహాకారణములు లేనేలేవు. ఈశ్వరసృష్టి స్థూల సూక్ష్మాదులు జీవునివేయని భ్రమించి జాగ్రదాద్యవస్థలు జీవుడనుభవించు నవియే యని భ్రాంతినొంది విశ్వతైజస ప్రాజ్ఞకూటస్థనామముల కల్పించుకొని యున్నారు. జీవత్వమును భ్రాంతియని యెప్పుడు కన్ను తెఱచితిమో, ప్రత్యగాత్మయందెట్లు జీవుడు కల్పితమో పరమాత్మ యందీశ్వరుడు సహితము కల్పితమే. జీవేశ్వరులబట్టి బ్రహ్మమును ప్రత్యగాత్మ పరమాత్మయని వ్యవహరించున్నామే గాని పారమార్థికముగా నీ నామములు కల్పితమే. అప్పుడుండునది బ్రహ్మమే యనియు, బ్రహ్మమునందు సర్వ మధ్యస్తమనియు, అధ్యాసాధిష్ఠానము లొకటే యనియు నేకత్వమును బ్రహ్మనుసంధానముచే నొందుచు కొందఱు మహాత్ములు బ్రహ్మోపాసనము నిట్లు చేయుచున్నారు. ఇదియే జ్ఞానయజ్ఞము.

శ్లో॥ అహం క్రతు రహం యజ్ఞ స్వధా హమహ మౌషధమ్ ।

మంత్రో హ మహమేవాజ్య మహమగ్ని రహం హుతమ్ ॥ 16

అహమ్, క్రతుః, అహమ్, యజ్ఞః, స్వధా, అహమ్, అహమ్, ఔషధమ్, మంత్రః, అహమ్, అహమ్, ఏవ, ఆజ్యమ్, అహమ్, అగ్నిః, అహమ్, హుతమ్.

టీ॥ అహం = నేను, క్రతుః = క్రతువును, అహం = నేను, యజ్ఞః = యజ్ఞమును, అహం, స్వధా = పిండమును, అహం, ఔషధం = ఔషధమును, అహం, మంత్రః = మంత్రమును, అహం, ఆజ్యం = హవిస్సును, అహం, అగ్నిః = అగ్ని హోత్రుడను, అహం+ఏవ = నేనే, హుతం = హోమకర్తను.

తా॥ నేనే క్రతువు, యజ్ఞము, పిండము, ఔషధము, మంత్రము, హవిస్సు, అగ్ని, హోమకర్తయును అగుచున్నాను.

వి॥ క్రియత ఇతి క్రతుః. దుక్పక్వరణే. క్రియతే = చేయబడునది. ఇతి క్రతువు. దేవునందు లీనమగు నుద్దేశముతో చేయబడునదంతయు క్రతువే. యజతే యజ్ఞః. యజదేవపూజాయాం, యజతే = పూజించుట,

యజ్ఞము. సోఽహం, తత్త్వమసి, అహంబ్రహ్మాస్మి భావములచే చేయు నాత్మపూజ, యజ్ఞము. స్వధా = దేవతలకు హవిస్సునిచ్చుట. హవిస్సు = వేల్పుటకు ఇగుర బెట్టిన యన్నము. బ్రహ్మాగ్నియందనాత్మను దగ్ధము జేయుటయే స్వధా. ఓషధ్యాఃభవం ఔషధం. ఓషధ్యాః = ఓషధివలన, భవం = పుట్టినది. ఔషధము. ఓషందాహం ధయతీతి ఔషధం. దేవ్పానే. ఓషం = దాహం = దాహమును, దయతి = పానము చేయునది, ఇతి, ఔషధము.

ప్రాణవాయువుచే తల్లటయు, అమృతరసముచే నా తల్లట యణగుటయు మనలో నిరంతరము జరుగుచునే యున్నది. దేవునందు లీనమగుచుండగా నమృతరస మెక్కువగా నూలుచు తల్లటయనబడు దాహమును త్రాగునట్టి యమృతమే ఔషధము. దాహమును నశింపజేయుటే దాహమును త్రాగుట. మన్యత ఇతి మంత్రః. మన్యతే = విచారింపబడునది. ఇతి, మంత్రము. ప్రతిమంత్రార్థమును విచారించినచో గురుకీలుచే బ్రహ్మమును పొందు మార్గము బయల్పడును. అంజనీయం సేచనీయ మిత్యాజ్యం, అంజూ వ్యక్తిశ్లక్ష్ణ కాంతిగతిషు, శ్లక్ష్ణ = సేచనము = చల్లుట, తడుపుట, సంకల్పములెక్కువగుచుండెనా! ఆపోస్థానమునందలి యమృతసేచనము ఉమ్మి నీరుగా మార్పుజెందును. సంకల్పములు తక్కువగుచుండెనా! అమృతమే యంతయు నగును. బ్రహ్మానిష్ఠలో సంకల్పములు నశించుచుండును. కనుక ఊతెడు ఊట యంతయు అమృతమే. ఇట్టి యమృతమనెడు ఆజ్యసేచనముచే దాహమనెడు తాపత్రయాగ్ని నశించును. అగతి కుటిలం ఊర్ధ్వంవా గచ్ఛతీత్యగ్నిః, అగకుటిలాయాంగతౌ, ఊర్ధ్వం = పైకిగాని, కుటిలంవా = కుటిలముగా నైనను, అగతి = గచ్ఛతి = జ్వలించునది, ఇతి, అగ్ని, బ్రహ్మాగ్నియటు నూర్ధ్వమునకు తురీయముగానైనను, సొట్టగా ప్రకృతిలో పడిపోవు కారణశరీరముగనైనను, ప్రకాశించును కనుక బ్రహ్మాగ్ని. హతము = వేల్పుబడినది. బ్రహ్మానిష్ఠ కుదిరికలో అనాత్మయంతయు బ్రహ్మాగ్నియందు

వేల్పబడును. ఇట్లు క్రతుయజ్ఞ స్వధౌషధ మంత్రాజ్యాగ్ని హుతములన్నియు బ్రహ్మమే.

శ్లో॥ పితామహస్య జగతో మాతా ధాతా పితామహః ।

వేద్యం పవిత్ర మోంకార ఋక్సామ యజురేవ చ ॥ 17

పితా, అహమ్, అస్య, జగతః, మాతా, ధాతా, పితామహః,
వేద్యమ్, పవిత్రమ్, ఓంకారః, ఋక్, సామ, యజుః, ఏవ, చ.

టీ॥ అస్య = ఈ, జగతః = జగత్తునకు, అహం = నేను, పితా = తండ్రిని, మాతా = తల్లిని, ధాతా = ధరించువాడను, పితామహః = తాతను, వేద్యం = తెలిసికొనదగిన, పవిత్రం = పావనమైన, ఓంకారః = ప్రణవమును, ఋక్సామయజుః + ఏవ + చ = ఋగ్యజుస్సామ వేదములును నేనే.

తా॥ నేనే జగత్తునకు తల్లిని, తండ్రిని, ధారకుడను, పితామహుడను అగుచున్నాను. నేను తెలియదగిన పావనమైన ఓంకారమగుచున్నాను. ఋగ్యజుస్సామ వేదములును నేనే.

వి॥పితౄణాం పితా పితామహః. పితౄణామపి జనయితేత్యర్థః. పితౄణాం = తండ్రులకు, పితా = తండ్రి, పితామహుడు = పితౄణాం + అపి = తండ్రులకు సహితము, జనయిత = పుట్టుకను కలిగించువాడు, ఇతి = అని, అర్థః = అర్థము. పితుః పితా పితామహః, పితుః =తండ్రికి, పితా = తండ్రి, పితామహుడు. గచ్ఛతీతి జగత్, గమ్గతౌ. గచ్ఛతి = పోవునది, ఇతి, జగత్ = జంగమము, ప్రపంచము, పాతీతి పితా. పారక్షణే, పాతి = రక్షించువాడు ఇతి, పిత. మాతివర్తతే గర్భోఽత్రమాతా. మామానేవర్తనేచ, అత్ర = ఈమె యందు, గర్భః = గర్భము, మాతి = వర్తతే = ఇమిడియుండును, కనుక మాత. సర్వం దధాతీతి ధాతా, దుధాజ్ఞధారణపోషణయోః, సర్వం = సమస్తమును, దధాతి =

ధరించినవాడు. ఇతి, ధాత. పూయతే అనేనేతి పవిత్రం, పూర్జపవనే అనేన = దీనిచే, పూయతే = శుద్ధముగా చేయబడును, ఇతి, పవిత్రము. అవతి భూతానీతి ఓం, అవరక్షణే. భూతాని = ప్రాణులను, అవతి = రక్షించునది, ఇతి, ఓం. ఓ మిత్యక్షరమోంకారః. ఓం, ఇతి = అనెడు, అక్షరం = అక్షరము, ఓంకారము. ఋచ్చ్యంతే దేవాః, అనయేతి ఋక్, దేవాః = దేవతలు, అనయా = దీనిచే, ఋచ్చ్యంతే = స్తోత్రము చేయబడుదురు, కనుక, ఋగ్వేదము. స్యతిపాప మితిసామ. షోఽస్తకర్మణి, పాపం = పాపమును, స్యతి = నశింపజేయునది, ఇతి, సామవేదము. ఇజ్యంతే అనేనేతి యజుః. యజదేవపూజాయాం. అనేన = దీనిచే, ఇజ్యంతే = పూజింపబడుదురు. ఇతి = కనుక, యజుర్వేదము.

తండ్రులకెల్ల తండ్రి, పుట్టించువారెనెల్ల పుట్టించువాడు బ్రహ్మమే. జంగమముల నెల్ల రక్షించువాడును, జగమును తనయందిమిడించుకొన్న తల్లియు, సర్వమును శబలబ్రహ్మత్వమున ధరించు ధాతయు, తన సన్నిధానమున కాత్మ పూజచే వచ్చు స్థూలసూక్ష్మముల పరిశుద్ధ మొనరించు పవిత్రమును, వ్యాపృత్య నంతరముచే స్థూల సూక్ష్మకారణ మహాకారణముల దాటించి బ్రహ్మైక్య మొనరించి రక్షించు నోంకారమును, తనయందు లీనమైన వారికితన్ను నుతించు ఋగ్వేదమును, అవిద్యను నశింపజేయు సామవేదమును, పూజింపజేయు యజుర్వేదమును బ్రహ్మమే. బ్రహ్మమే తాను, తానే బ్రహ్మమునైనచో నివి యన్నియు బ్రహ్మమే యని అనుభవపూర్వకముగ గోచరించును.

శ్లో॥ గతిర్భర్తా ప్రభు స్సాక్షీ నివాస శ్చరణం సుహృత్ ।

ప్రభవః ప్రళయః స్థానం నిధానం బీజమవ్యయమ్ ॥ 18

గతిః, భర్తా, ప్రభుః, సాక్షీ, నివాసః, శరణమ్, సుహృత్,
ప్రభవః, ప్రళయః, స్థానమ్, నిధానమ్, బీజమ్, అవ్యయమ్.

టీ॥ గతిః = గతియును, భర్తా = భరించువాడును, సాక్షీ = సాక్షియును, నివాసః = నివాసమును, శరణం = ఆశ్రయమును, సుహృత్ = మిత్రుడును, ప్రభవః = సృష్టికర్తయును, ప్రళయః = లయకర్తయును, స్థానం = స్థితికర్తయును, నిధానం = నిక్షేపమును, అవ్యయం = నాశనములేని, బీజం = మూల కారణమును, (అహం+ఏవ = నేనే).

తా॥ గతియు, భరించువాడును, ప్రభువును, సాక్షియును, సకల జీవులు నివసించునట్టి సత్తాస్వరూపియును, బ్రహ్మానంద స్వరూపిని కనుక ఆశ్రయమును, మిత్రుడును, సృష్టిస్థితిలయకర్తను, మహోన్నతమైన నిక్షేపమును, నాశము లేని బీజస్వరూపుడను నేనే యగుచున్నాను.

వి॥ గమ్యతే గమనం, గమః, గతిః, గమ్యతే = కదలించునది, గమనము, గమము, గతి, జడమైన యనాత్మకు కదలు శక్తి నిచ్చునది బ్రహ్మమే. బిభర్షీతి భర్తా, దుధాఞ్ ధారణపోషణయోః, బిభర్షి = మోయువాడు, పోషించువాడు, భరించువాడు భర్త. సమస్త ప్రపంచమును భరించి పోషించునది బ్రహ్మమే. ప్రభవతిసమర్థోభవతీతి ప్రభుః. భూసత్తాయాం, ప్రభవతి = సమర్థో భవతి = సమర్థుడగువాడు ప్రభువు. సర్వసమర్థుడు దేవుడు. దృశ్యమున్నపుడాత్మకు సాక్షియని పేరు. దృశ్యమణగినచో నాత్మ, సర్వజ్ఞుని నివాసి దైవము. శీర్షతే శృణాతి దుఃఖాదిక మితి శరణం. శృహింసాయాం, దుఃఖాదికం = దుఃఖాదికమును, శీర్షతే = శృణాతి = చెఱుచును, ఇతి, శరణము. దేవునందు లీనమైనవారికి దుఃఖంపు స్ఫుర్తయే యుండదు. శోభనం హృదయ మస్మేతి సుహృత్, శోభనం = శుభమైన, హృదయము, అస్య = ఇతనికి నున్నది. ఇతి = కనుక, సుహృదుడు = స్నేహితుడు. సమస్త సౌకర్యముల నొనర్చుచున్నందున పరబ్రహ్మము మిత్రుడు. ప్రభవ త్యస్మాదితి ప్రభవః, భూసత్తాయాం, అస్మాత్ = ఇతనివలన,

సమస్తము, ప్రభవతి = పుట్టును. ఇతి, ప్రభువు, సృష్టిలేనపుడు న్నందునను, లయమైన పిమ్మట నుండును. కనుకను ఆద్యంతము లాత్మయే. ప్రళయనం ప్రళయః, లీజ్ శ్లేషణే. ప్రళయనం = పంచభూతాత్మక మంతయు కలియుటయే, ప్రళయము. సర్వమును నాత్మయందు లీనమగును. తిష్ఠత్యస్మిన్నితి స్థానం, ప్లాగతినివృత్తై, అస్మిన్ = ఈ బ్రహ్మము నందు, తిష్ఠతి = సర్వమునుండును, ఇతి = కనుక. స్థానము. నిధానం = నిక్షేపము! దేవుని సంపాదించినచో నిక్షేపము లభించినట్లే. విశేషేణ జాయతే బీజం, జనీప్రాదుర్భావే, విశేషేణ = విశేషముగా, జాయతే = పుట్టించునది, బీజము = విశేషసృష్టి. ఈశ జీవసృష్టలకు బీజమాత్మయే, అవ్యయము = నశింపనిది. ఇట్టి వస్తువే నీవు, నేను బ్రహ్మము.

శ్లో॥ తపామృహ మహం వర్షం నిగృహ్ణా మృత్యుజామి చ ।

అమృతం చైవ మృత్యుశ్చ సదసచ్చాహ మర్జున ॥ 19

తపామి, అహమ్, అహమ్, వర్షమ్, నిగృహ్ణామి, ఉత్సృజామి, చ, అమృతమ్, చ, ఏవ, మృత్యుః, చ, సత్, అసత్, చ, అహమ్, అర్జున.

టీ॥ అర్జున = ఓ అర్జునా! అహం = నేను, తపామి = తపింప జేయుచున్నాను, అహం = నేను, వర్షం = వర్షమును, నిగృహ్ణామి = నిగ్రహించుచున్నాను, ఉత్సృజామిచ = విడుచుచున్నాను, అమృతం + చ = అమృతమును, మృత్యుః + చ = మృత్యువును, సత్ + అసత్ + చ = సదసత్తులును, అహం + ఏవ = నేనే.

తా॥ అర్జునా ! నేను తపింపజేయు చున్నాను. వర్షమును రప్పించుటయు, మేఘమునందలి నీటిని క్రిందికి పడకుండ నిలుపుటయు, నేనే అమృత స్వరూపమగు మోక్షమును, మృత్యుస్వరూపమగు సంసారమును, నేనే చేయుచున్నాను. శాశ్వతమైన బ్రహ్మమును, అశాశ్వతమగు జగత్తును నేనే.

వి॥ తపతీతి తపనః, తపసంతాపే, తపతి = తపింపజేయు వాడు, దేవుడేది? అని విమర్శనముచే తపించుటవలన జ్ఞానోద్భవ మగుచుండును. కనుక, తపింపజేయునదియు నాత్మయే. వర్ష త్యాగ్యా యతీతి వర్షః, వర్షణం వర్షః, వృషు సేచనే. వర్షతి = అప్రాయతి = తృప్తిజేయునది. ఇతి, వర్షము. వర్షణం = వర్షించుట, వర్షము. బ్రహ్మానందరససేచనము చేయుటచే వర్షమును వెదలించునదియును, గురుకీలులో బ్రహ్మగ్నిని ప్రజ్వరిల్లజేసి వర్షమును నిలుపుదలజేసి జ్యోతిస్సును కలిగించునదియు నాత్మయే. అమృతం నవిద్యతే మృతం మరణమస్మాదిత్యమృతం, అస్మాత్ = ఈ సహజకుంభక బ్రహ్మైక్యమువలన, మృతం = మరణం = చావు, నవిద్యతే = లేదు, ఇతి, అమృతము నాత్మయే. మ్రియతే మృత్యుః, మ్రియతే = చంపునది, మృత్యువు. గురుకీలు నుండి పతనమైనపుడు అనాత్మ చలనముచే రేచక పూరకముల నిర్మించి చంపుటచే బ్రహ్మమే మృత్యువును అగును. సత్ = వ్యావహారికముగా నున్న సద్వస్తువులగు స్థూలములును, అసత్ = పారమార్థికముగా లేనట్టి ప్రాతిబాసిక సూక్ష్మ శరీర సంకల్పజనిత జీవన్ముక్తియు ప్రత్యగభిన్న చైతన్యమే.

శ్లో॥ త్రై విద్యా మాం సోమపాః పూతపాపా

యజ్ఞైరిష్టాస్సర్గతిం ప్రార్థ యన్తే

తే పుణ్య మాసాద్య సురేంద్రలోక

మత్స్వని దివ్యాన్ దివి దేవ భోగాన్ ॥

20

త్రైవిద్యాః, మామ్, సోమపాః, పూతపాపాః, యజ్ఞైః, ఇష్టా, స్సర్గతిమ్, ప్రార్థయన్తే,

తే, పుణ్యమ్, ఆసాద్య, సురేంద్ర లోకమ్, అత్స్వని, దివ్యాన్, దివి, దేవ భోగాన్.

టీ॥ త్రైవిద్యాః = ఋగ్యజుస్సామవేదములను అధ్యయనము

జేయువారు, యజ్ఞః = యజ్ఞములచేత, మాం = నన్ను, ఇష్టా - పూజించి, సోమపాః = సోమపానము చేసినవారై, పూతపాపాః = పరిశుద్ధము చేయబడిన పాపములు కలవారై, స్వర్గతిం = స్వర్గలోకస్థితిని, ప్రార్థయంతే = ప్రార్థించు చున్నారు, తే = వారు, పుణ్యం = పుణ్యమైన, సురేంద్రలోకం = ఇంద్రలోకమును, ఆసాద్య = పొంది, దివి = స్వర్గమునందు, దివ్యాన్ = దివ్యములైన, దేవభోగాన్ = దేవభోగములను, అశ్నంతి = అనుభవించుచున్నారు.

తా|| వేదాధ్యయనపరులు యజ్ఞములచే నన్ను పూజించి సోమపానము జేసిన వారై పాపములను పోగొట్టుకొని స్వర్గలోకమును పొందుటకై ప్రార్థించుచున్నారు. వారు ఇంద్రలోకముచేరి స్వర్గమునందలి దివ్యభోగముల ననుభవించు చున్నారు.

వి|| ఋగ్యజుస్సామవేదములు స్థూల సూక్ష్మకారణ స్థానము లందున్నవి. స్తోత్రములుగల ఋగ్వేద స్థానము బుద్ధియున్న స్థూలము. మనసునిలిచినచో పూజ, మనోస్థానమైన సూక్ష్మమున యజుర్వేదము. పాపకారియగు నహంకారముగల కారణ శరీరమునందలి మాలిన్యమును కడుగుకొను స్థానమగు అగ్నిస్థానమున సామవేదము జెప్పవలయును. స్థూల సూక్ష్మ కారణముల బీజములగు సత్వరజస్తమో గుణాత్మకములే త్రైగుణ్య విషయ వేదములు. ఇట్టి దేహాత్రయమున తగుల్కొని త్రైగుణ్య విషయ వేదములు కలవారును, వేదాత్రయాధ్యయనమున మునిగిన వారును, బహిర్యాగములగు కామ్య కర్మములచేసి సోమపాన మొనర్చి పాపముల పోగొట్టుకొనిన వారును, స్వర్గలోకమునచేరి భోగముల ననుభవింప గోరుదురు. ఇట్టివారు పుణ్యమగు నింద్రలోకమును పొంది స్వర్గమున దివ్యభోగముల ననుభవించుదురు.

శ్లో॥ తే తం భుక్త్వా స్వర్గలోకం విశాలం

క్షీణే పుణ్యే మర్త్యలోకం విశన్తి

ఏవం త్రయీధర్మ మనుప్రపన్నాః

గతాగతం కామ కామా లభన్తే ॥

21

తే, తమ్, భుక్త్వా, స్వర్గలోకమ్, విశాలమ్, క్షీణే, పుణ్యే, మర్త్యలోకమ్, విశన్తి, ఏవమ్, త్రయీధర్మమ్, అనుప్రపన్నాః, గత ఆగతమ్, కామకామాః, లభన్తే.

టీ॥ తే = వారు, తం = ఆ, విశాలం = విస్తారమైన స్వర్గలోకమును, భుక్త్వా = అనుభవించి, పుణ్యే = పుణ్యము, క్షీణే (సతి) = నశింపగా, మర్త్యలోకం = మానవలోకమును, విశన్తి = ప్రవేశింతురు, ఏవం = ఈ రీతిగా, త్రయీ ధర్మం = ఋగ్యజుస్సామవేద ధర్మమును, అనుప్రపన్నాః = అనుష్ఠించెడివారు, కామకామాః = కోరికలు కలవారై, గత+ఆగతం = రాకపోకలను, లభంతే = పొందుచున్నారు.

తా॥ వారు ఆ స్వర్గలోకము ననుభవించి పుణ్యము నశింపగానే మానవ లోకమును ప్రవేశింతురు. ఇట్లు త్రయీవిద్యలనబడు ఋగ్యజుస్సామ వేదములకు సంబంధించిన ధర్మము నాచరించువారు కోరికల కోరుచు జనన మరణములనబడు రాకపోకలను అనుభవించు చుందురు,

వి॥ వేదాధ్యయనాచారపరులు మానవలోక సంబంధమగు స్థూల శరీరమును విడిచి స్వర్గసంబంధమగు సూక్ష్మ శరీరముచే పుణ్య ఫలములగు స్వర్గ సుఖముల ననుభవించి, కోరికల కోరువారై పుణ్యపాప ఫలములు ముగియు చుండగా స్వర్గనరకముల విడిచి భూలోక సంబంధ కర్మలజేయుట కనుకూలమైన స్థూలశరీరముచే వచ్చుచు, ఆయువు తీఱిన వెంటనే భూలోకంపు స్థూలమును వదిలి, స్వర్గలోకంపు సూక్ష్మ శరీరముచే స్వర్గమునకు పోవుచు నిట్టి రాక పోకలను కలిగి యుందురు.

శ్లో॥ అనన్యః శ్చింతయన్తో మాం యే జనాః పర్యుపాసతే ।

తేషాం నిత్యాభియుక్తానాం యోగక్షేమం వహామ్యహమ్ ॥ 22

అనన్యః, చింతయన్తః, మామ్, యే, జనాః, పరి ఉపాసతే,
తేషామ్, నిత్య అభియుక్తానామ్, యోగక్షేమమ్, వహామి, అహమ్.

టీ॥ అనన్యః = తనకంటే నితరముకానట్టి, మాం = పరమాత్మనగు నన్ను, యే = ఎట్టి, జనాః = జనులు, చింతయంతః = స్మరించుచున్నవారలై, పర్యుపాసతే = సేవించుచున్నారో, నిత్యాభియుక్తానాం = సర్వదా = అభియుక్తులైన, తేషాం = వారియొక్క, యోగక్షేమం = యోగమును, క్షేమమును, అహం = నేను, వహామి = వహించుచున్నాను.

తా॥ ప్రత్యగాత్మయగు తనకంటే నితరముగానట్టి పరమాత్మనగు నన్ను ఎవరు అనుసంధించుచు లెస్సగా నుపాసించుచున్నారో, యెల్లప్పుడును యుక్తులలో శ్రేష్టులగు వారియొక్క యోగక్షేమములను నేనే వహించుచున్నాను.

యోగము :- పొందబడని వస్తువును పొందింప జేసుకొనుట.

క్షేమము :- పొందబడిన దానిని రక్షించుకొనుట.

వి॥ అనాత్మ ననుకొనినచో ననుకొనిన ప్రకారమే యనాత్మాకారమును మనస్సు ధరించి సులీలమును దృక్పథమున దృశ్యమై జ్ఞేయమై నిలుచును. జ్ఞేయమైన యనాత్మ జ్ఞానమే మనకు కలుగు చుండును. అనాత్మను స్మరించుటే అన్యచింతన. ఇట్టి సంకల్పనిర్మితమై ఆభాసలగు తోపిక లన్నియు లేనే లేవని హెచ్చరిక కలిగి సచ్చిదానంద బ్రహ్మముపై నిగా యుంచినచో తనకంటే బ్రహ్మమన్యముగాదు. ఉన్న బ్రహ్మనుసంధానమే యనన్య చింతన, తనకంటే అన్యముగాని బ్రహ్మచింతనమే యనన్యచింతన, ఇట్టి యనన్యచింతనచే నెవరు బ్రహ్మోపాసన చేయుదురో వారు కొంత సేపటికి

యుక్తులగుదురు. తురీయసమాధిగలవారు యుక్తులు. రాబోవు చిక్కులు తప్పిపోవుట యోగము. అలభ్య వస్తుప్రాప్తి కలిగిన సౌకర్యము స్థిరముగనుండుట క్షేమము. లెస్సయైన తురీయస్థు లధియుక్తులు, వీరియొక్క యోగక్షేమములను దేవుడే భరించును, సందేహము లేదని బ్రహ్మానందాను భవస్తులు విశ్వసించి యున్నారు.

శ్లో॥ యేఽపి పృథ్వీ దేవతా భక్తా యజన్తే శ్రద్ధయాన్వితాః ।

తేఽపి మా మేవ కౌన్తేయ యజన్త్య విధిపూర్వకమ్ ॥ 23

యే, అపి, అన్య దేవతా, భక్తాః, యజన్తే, శ్రద్ధయా, అన్వితాః,

తే, అపి, మామ్, ఏవ, కౌన్తేయ, యజన్తి, అవిధిపూర్వకమ్

టీ॥ కౌన్తేయ = అర్జునా! యే+అపి = ఎవరయితే, అన్యదేవతాభక్తాః = ఇతర దేవతల భక్తులై, శ్రద్ధయా = శ్రద్ధతో, అన్వితాః = కూడినవారై, యజంతే = పూజించుచున్నారో, తే+అపి = వారుగూడ, మాం+ఏవ = పరమాత్మనగు నన్నే, అవిధిపూర్వకం = అవిధిపూర్వకముగా, యజంతి = పూజించుచున్నారు.

విధిః- వేదశాస్త్రములచే విధింపబడిన నియామకము. ఇట్టి నియామకములేనిది అవిధిపూర్వకము.

తా॥ అర్జునా! ఎవరయితే పరమాత్మనగు నాకంటె నితర దేవత లున్నారని భ్రమించి, ఆ దేవతలను భక్తి కలిగి శ్రద్ధతో పూజింతురో వారుగూడ నన్నే పూజించిన వారగుచున్నారు. అయితే ఈ పూజ వేదశాస్త్ర విరుద్ధము. సర్వత్ర పరమాత్మ నగు నేనున్నాను కనుక నన్నెఱిగి నన్నే సోఽహంభావముచే పూజించినచో విధి పూర్వకముగా నుండును..

వి॥ ప్రత్యేకాత్మ యధిష్ఠానముగా కలిగిన బాహ్యంతరింద్రియాదు లెట్లు తమ తమ కార్యములందు ప్రవర్తించుచున్నవో, అటులనే పరమాత్మ

యందును బ్రహ్మవిష్ణాది శక్తులు దేవునికంటే అధికులుగానున్నారని భ్రమించుచున్నారు. ఇట్టి భ్రాంతితో బ్రహ్మమునకంటే నితర దేవతలను పూజించువారున్నారు. వీరి శ్రద్ధను బట్టి వీరి మానసేంద్రియ చలనము లణగి యావరణభంగము కలుగు చుండుటచే నిజమైన దేవునందు లీనమగుచు నద్దేవసంబంధమైన బ్రహ్మనందము నొందుచున్నారు. ఇయ్యానందము దేవునిదే ననియు, దేవుడే యనియు పామరులు గుర్తింపలేరు. కలిగిన సౌకర్యములును దేవునిచే కలిగినవని గ్రహింపని మూఢత్వముతో నితర దేవతలీభోగముల కలిగించినారని పొరబడినారు. విక్షేపముడిగినచో బ్రహ్మనందస్వరూపమున సంతర్ముఖవృత్తికి గోచరించునది బ్రహ్మమే. వారికి తెలియకున్నను, అన్యదేవతాభక్తియు కూడ పరిపక్వస్థితిని కలిగించు నిజమైన బ్రహ్మమును పూజించినట్లే యగుచున్నది. కనుక మూఢత్వమును విడిచి, యథార్థజ్ఞానముచే నిజమైన సచ్చిదానందా ద్వితీయ బ్రహ్మమునే గురుకీలుచే పూజించినచో జీవన్ముక్తుల మగుదుము.

శ్లో॥ అహం హి సర్వయజ్ఞానాం భోక్తా చ ప్రభురేవ చ ।

న తు మా మభిజానన్తి తత్త్వే నాత చ్యవన్తి తే ॥ 24

అహమ్, హి, సర్వయజ్ఞానామ్, భోక్తా, చ, ప్రభుః, ఏవ, చ,
న, తు మామ్, అభిజానన్తి, తత్త్వేన, అతః, చ్యవన్తి, తే.

టీ॥ అహం + హి = నేను, సర్వయజ్ఞానాం = సమస్త యజ్ఞములకు,
భోక్తా + చ = భోక్తను, ప్రభుః + ఏవ + చ = ప్రభువునుగూడ, తు = అయినను,
తే = వారు, మాం = నన్ను, తత్త్వేన = యథార్థముగా, న + అభిజానంతి =
ఎఱుగరు, అతః = ఇందువలన, చ్యవంతి = పడిపోవుచున్నారు.

తా॥ నేను సర్వయజ్ఞములకు భోక్తను, ప్రభువును అయివున్నాను.
ఇట్టి నన్ను యథార్థముగా తెలియనివారు అజ్ఞానమున పడిపోవుచున్నారు.
వేదశాస్త్రములలో విధింపని నియామకముల నాచరించుచు, నితర

దేవతలున్నారని పూజించుచు ఆత్మజ్ఞానమునుండి జాతీ, అజ్ఞానమున పడిపోవుదురు.

వి॥ యజతే యజ్ఞః, యజదేవ పూజాయాం. యజతే = పూజించుట, భోక్త = భుజించువాడు, అనుభవించువాడు, ప్రభువు = సమర్థుడు. సమస్తపూజలును సంకల్పవేగము తగ్గిపోవు కొలదియు ఆత్మపూజగా పరిణమించును. బాహ్య భక్తునకిది తెలియదు. అతనికి యుద్దేశము లేకున్నను నిట్టి యున్నతస్థితి కలుగుచున్నది, సర్వపూజల భోక్తయు ప్రభువును బ్రహ్మమే. ఇట్లున్న యథార్థము నెఱుగని దోషముచే బాహ్యభక్తులు చెడిపోవుచున్నారు. నిజదేవుని సన్నిధిని సులభముగా పొందు జాడ తెలియకున్నారు.

శ్లో॥ యాన్తి దేవవ్రతా దేవాన్ పితౄ న్యాన్తి పితృవ్రతాః ।

భూతాని యాన్తి భూతేజ్యా యాన్తిమద్యాజినో ౨ పి మామ్ ॥ 25

యాన్తి, దేవవ్రతాః, దేవాన్, పితౄన్, యాన్తి, పితృవ్రతాః,
భూతాని, యాన్తి, భూతేజ్యాః, యాన్తి, మద్యాజినః, అపి, మామ్.

టీ॥ దేవవ్రతాః = దేవతలను పూజించువారు, దేవాన్ = దేవతలను, యాన్తి = పొందుచున్నారు. పితృవ్రతాః = పితృపూజను జేయువారు, పితౄన్ = పితరులను, యాన్తి = పొందుచున్నారు. భూతేజ్యాః = భూతపూజ చేయువారు, భూతాని = భూతములను, యాన్తి = పొందుచున్నారు. మత్ + యాజినః = పరమాత్మనగు నన్ను పూజించువారు, మాం = నన్ను, యాన్తి = పొందుచున్నారు.

తా॥ దేవతల పూజించువారు దేవతలను, పితృదేవతల నారాధించువారు పితరులను, భూతపూజ చేయువారు భూతములను పొందుచున్నారు. పరమాత్మనగు నన్ను సోఽహంభావమున పూజించువారు నన్నే పొందుచున్నారు.

వి॥ అనేన ప్రత్యత ఇతి వ్రతం, వ్రతీ వర్జనే. అనేన = దీనిచే, ప్రత్యతే = విడువబడును, ఇతి. వ్రతము. ఏది లక్ష్యమో యద్దేవతను మాత్రమే గమనించుచు, నితరదృశ్యముల విసర్జించుటయే వ్రతము. ఏ పేరు ననుకొనెదమో యా రూపమున నంతఃకరణవృత్తి దృక్పథమున తోచును. ఏ రూపమున మనసు లగ్నమగునో యద్దానినే పొందుదుము. దేవవ్రతులు దేవతల పొందుదురు. పితృవ్రతులు పితృదేవతల యాకారముల నొందుదురు. భూతపూజకులు భూతపిశాచాకారముల నొందుదురు. అంతర్ముఖవృత్తితో ఆత్మవ్రతము చేయువారు బ్రహ్మమునే పొంది దేవుడే యగుదురు.

శ్లో॥ పత్రం పుష్పం ఫలం తోయం యో మే భక్త్యా ప్రయచ్ఛతి ।

త దహం భక్తుపహృతం అశ్నామి ప్రయతాత్మనః ॥ 26

పత్రమ్, పుష్పమ్, ఫలమ్, తోయమ్, యః, మే, భక్త్యా, ప్రయచ్ఛతి, తత్, అహమ్, భక్తి ఉపహృతమ్, అశ్నామి, ప్రయత ఆత్మనః.

టీ॥ యః = ఎవడు, భక్త్యా = భక్తితో, పత్రం = పత్రమును (ఆకును), పుష్పం = పుష్పమును, ఫలం = ఫలమును, తోయం = నీటిని, మే = నాకు, ప్రయచ్ఛతి = లెస్సగా నిచ్చుచున్నాడో, ప్రయతాత్మనః = లెస్సగా నియమింపబడిన మనస్సుగల యోగియొక్క భక్తి ఉపహృతం = భక్తితో సమర్పింప బడిన, తత్ = ఆ పత్రాదికమును, అహం = నేను, అశ్నామి = తినుచున్నాను.

తా॥ పత్రపుష్ప ఫలతోయముల నెవడు సమర్పించునో, లెస్సగా నియమింప బడిన మనస్సు కలిగి భక్తిచే నర్పింపబడిన యాతని పత్రాదులను నేను భుజించుచున్నాను.

వి॥ పతంత్యనేనేతి పత్రం, పత్శేగతౌ. అనేన = దీనిచేత, పతంతి = పోవుదురు, ఇతి = కనుక, పత్రం = పత్రము, దీనిచేత పోవుదురు. మనస్సు

సంకల్పించుటవలననే ప్రజలందఱు పోవుచున్నారు, మనస్సెక్కడ కీడ్చునో అక్కడకు పోవుదురు. కనుక మనస్సే పత్రము. పుష్పతీతి పుష్పం, పుష్పవికసనే. పుష్పతి = వికసించునది, ఇతి = కనుక, పుష్పం = పుష్పము, వికసించునది కనుక పుష్పము. బుద్ధి వికసించునది. కనుక బుద్ధియే పుష్పము. ఫలతివిశీర్యతే ప్రహరైరితి ఫలం, ఇఫలా విశరణే. ప్రహరైః = వ్రేటులచే, ఫలతి = విశీర్యతే = పగులునది, ఇతి = కనుక, ఫలం = ఫలము; వ్రేటులచే పగులునది ఫలము, జ్ఞానబోధ అనెడు దెబ్బలచే పగిలిపోవునది అహంకారము, కనుక అహంకారమే ఫలము. తాయతే పాలయతీతి తోయం. తాయ్యసంతాన పాలనయోః. తాయతే = పాలయతి = రక్షించునది, ఇతి = కనుక, తోయం = తోయము, రక్షించునది తోయము.

సోఽహం భావమున నున్నప్పుడు గుఱిని సరిగా జ్ఞప్తి యందుంచుకొని క్రమ క్రమముగా రక్షించునట్టి చిత్తమే తోయము. మనోబుద్ధ్యహంకార చిత్తములే పత్రపుష్పఫలతోయములు. ఈ నాల్గింటిని భక్తిచే నర్పించినచో పరమాత్మ స్వీకరించి తనయందు జీర్ణము చేసికొనును. ఆకు, పువ్వు, కాయ, నీరు వీనిని విగ్రహముపైవేసి అర్పించితి మనుకొనుటయు, దేవుడు తినెననుటయు చాల పొరపాటును, అవివేకమును అగుచున్నది.

పత్రము = ఆకు, పుష్పము = పువ్వు, ఫలము = పండు, తోయము = నీళ్ళు, తులసి మొదలగు ఆకులను, గన్నేరు మొదలగు పువ్వులను, అరటి మొదలగు పండ్లను, నీటిని దేవునకు భక్తితో కానుకగా నిచ్చిన వారెవరైననున్నారు? భక్తితో నొసగిన యక్కానుకను దేవుడారగించి నట్లేవరైనను జూచినారా? యథార్థమును గ్రహింపని దోషముచే ప్రపంచమంతయు మోసపోయినది. మొదటి వంచకులెవరో? పత్ర పుష్ప ఫల తోయములనగా మనో బుద్ధ్యహంకార చిత్తములు. దేవునకివి యర్పించు విధమును, వీనిని దేవుడే భక్షించి జీర్ణించుకొను విధమును గ్రహింపుడు.

శ్లో॥ య త్రరోషి య దశ్నాసి యజ్ఞహోషి దదాసి యత్ ।

యత్త పస్యసి కౌన్తేయ తత్కురుష్వ మదర్పణమ్ ॥ 27

యత్, కరోషి, యత్, అశ్నాసి, యత్, జుహోషి, దదాసి, యత్,
యత్, తపస్యసి, కౌన్తేయ, తత్, కురుష్వ, మదర్పణమ్.

టీ॥ కౌన్తేయ = అర్జునా! యత్ = దేనిని, కరోషి = చేయుచున్నావో,
యత్ = దేనిని, అశ్నాసి = తినుచున్నావో, యత్ = దేనిని, జుహోషి =
హోమము చేయుచున్నావో, యత్ = దేనిని, దదాసి = దానము
చేయుచున్నావో, యత్ = దేనిని, తపస్యసి = తపస్సు చేయుచున్నావో,
తత్ = దానిని, మదర్పణం = నాకు అర్పింపబడిన దానినిగా, కురుష్వ =
చేయుము.

తా॥ అర్జునా! దేనిని చేయుచు, తినుచు, హోమము చేయుచు, దానము
చేయుచు, తపస్సు చేయుచు నున్నావో, దానినంతటిని నా కర్పింపుము.
పరమాత్మ నగు నా కర్పించునట్టి సూక్ష్మమును కనుగొని అర్పింపుము.

వి॥ బ్రహ్మచైతన్య ప్రత్యుగాత్మ, తెలివి, అహంకారము, బుద్ధి, మనస్సుగా
నవరోహించి స్థూలముచే కార్యములజేయును. ఇదే ఆత్మ మనస్సునుండి
సంకల్ప కుండలినీ శ్వాసలుగా పరిణమించి జఠరాగ్నికి భోజనశక్తి
నిచ్చుచున్నది. స్థూల శరీర శ్వాస కుండలినీ సంకల్ప మనోబుద్ధి జీవేశులుగా
నిప్రుత్యగాత్మ యధిరోహించి యనాత్మనంతటిని జ్ఞానాగ్నిచే హోమ
మొనరించుచున్నది. జడమైన యనాత్మ బ్రహ్మ చైతన్యముచే తెలివి కలదియై,
తన అవయవ వ్యవహారముల నొనరించు చున్నదేగాని స్వయముగా
నేమియు చేయజాలదని గుర్తించి గురుకీలుచే అనాత్మను చైతన్యమున
కియ్యవలయును. కైవల్యమున నన్నియు తపించి వరుసగా నొక్కొక్క
కార్యమును దమ తమ కారణములందు లీనమై తుదకు ప్రత్యగభిన్న బ్రహ్మమే
తామై యుండుటే తపస్సమాప్తి.

శ్లో॥ శుభాశుభఫలై రేవం మోక్ష్యసే కర్మబంధనైః ।

సన్న్యాస యోగయుక్తాత్మా విముక్తో మాముపైష్యసి ॥ 28

శుభ అశుభ ఫలైః, ఏవమ్, మోక్ష్యసే, కర్మ బంధనైః,
సన్న్యాస యోగ యుక్తాత్మా, విముక్తః, మామ్, ఉప విష్యసి.

టీ॥ ఏవం = ఈ ప్రకారముగా, శుభాశుభఫలైః = శుభాశుభ ఫలముల కలుగచేసెడు, కర్మ బంధనైః = కర్మబంధములచేత, మోక్ష్యసే = విడువబడుదువు. సన్న్యాసయోగ యుక్తాత్మా = సన్న్యాసయోగముతో కూడుకొన్న ఆత్మగలవాడవై, విముక్తః = బంధమునుండి విడువబడిన వాడవై, మాం = నన్ను, ఉపైష్యసి = పొందగలవు.

తా॥ అన్నిటిని పరమాత్మకు సమర్పించినచో శుభాశుభముల కలిగించు కర్మ బంధములనుండి విడువబడుదువు. సన్న్యాసయోగముతో కూడుకొన్న వాడవై, బంధములు లేనివాడవై పరమాత్మనగు నన్ను పొందగలవు.

వి॥ సంకల్ప శ్వాసలచే కర్మల జేయుటయు, కర్మబంధములలో పడుటయు నేర్పడును. సంకల్ప శ్వాసలు నశించినచో సన్న్యాస యోగమనబడు జ్ఞానయోగము.

ఇట్లు సర్వసమర్పణ మొనరించితిమేని శుభప్రమల చేతను, నశుభ ప్రమలచేతను నేర్పడు జ్ఞేయములచే అనాత్మ జ్ఞానమేర్పడి కర్మ బంధములతో కట్టుపడుదుము. అంతర్ముఖవృత్తితో సంకల్ప రహితమై శుభాశుభప్రమ లణగి బ్రహ్మమే జ్ఞేయమైనపుడు బ్రహ్మజ్ఞాన మేర్పడును. అనాత్మను సంపూర్తిగా విడిచినచో సన్న్యాసయోగము, సన్న్యాసయోగముతో కూడిన మహాత్ముడు బంధములనుండి విడువబడి బ్రహ్మమునే పొంది బ్రహ్మమే యగును.

శ్లో॥ సమోఽహం సర్వభూతేషు న మే ద్వేష్యోఽస్తి న ప్రియః ।

యేభజన్తి తు మాంభక్త్యా మయి తే తేషు చాప్యహమ్ ॥ 29

సమః, అహమ్, సర్వభూతేషు, న, మే, ద్వేష్యః, అస్తి, న, ప్రియః,
యే, భజన్తి, తు, మామ్, భక్త్యా, మయి, తే, తేషు, చ, అపి, అహమ్.

టీ॥ అహం = నేను, సర్వభూతేషు = సర్వప్రాణులందును, సమః = సముదను, మే = నాకు, ద్వేష్యః = శత్రువు, న+అస్మి = లేడు, యేతు = ఎవరైతే, మాం = నన్ను, భక్త్యా = భక్తిచేత, భజంతి = సేవించుచున్నారో, తే = వారు, మయి = నాయందును, తేషుచ = వారియందును, అహం + అపి = నేను గూడా, (ఉన్నాను.)

తా॥ నేను సర్వప్రాణులందును సముదను. నాకు శత్రువే లేడు. ఎవరైతే భక్తిచే నన్ను సోఽహంభావమున సేవించుచున్నారో వారు నాయందున్నారు. వారియందుకూడ నేనున్నాను.

వి॥ సమతి న్యూనత్వం న ప్రాప్నోతీతి సమం, సమష్టమ వైక్లభ్యే, న్యూనత్వం = తక్కువతనమును, సమతి = నప్రాప్నోతి = పొందనిది, ఇతి, సమము, సమ్యతే స్తూయత, ఇతి, సమః, సమష్టమ శబ్దే, సమ్యతే = స్తూయతే = కొనియాడబడునది, ఇతి, సమము, విహ్వలుడు = భయాదులచే నవయవముల స్వాధీనత తప్పినవాడు. సమయతి జనానితి సమః, సమష్టమ వైక్లభ్యే, జనాన్ = జనులను, సమయతి = విహ్వలత్వము నొందించునది, ఇతి, సమము, సర్వభూతములందును న్యూనత నొందక, స్తుతింపబడుచు, విహ్వలత్వమును సహితము నొందించునది బ్రహ్మము కనుక సమముగ నుండును. ద్వేష్టితి ద్వేషణః, ద్విషఅప్రీతౌ, ద్వేష్టి = ద్వేషించువాడు, ఇతి, ద్వేషము, ద్వేషణము, బ్రహ్మమునకు ద్వేషియు, నప్రియుడును లేడు. సద్గురు కృపఁబడసి, గురుసూటియందెవరు నిల్చినను సిద్ధిని బ్రహ్మము లభింప జేయును. అవివేకమున నెవరు ప్రవర్తించినను అజ్ఞానుల జేయును. స్వస్వరూపానుసంధాన భక్తిచే నెవరు సేవించినను వారు బ్రహ్మమును, వారిని బ్రహ్మము పొందును. వారును, బ్రహ్మమును నభిన్నత్వమున నుందురు. కనుక నెవరైనను బ్రహ్మనిష్ఠచే బ్రాహ్మణులగుదురు.

శ్లో॥ అపిచే త్సుదురాచారో భజతే మా మనన్యభాక్ ।

సాధురేవ స మన్తవ్య స్సమ్యక్ గ్వ్యవసితో హి సః ॥ 30

అపి, చేత్, సు దురాచారః, భజతే, మామ్, అనన్యభాక్,
సాధుః, ఏవ, సః, మన్తవ్యః, సమ్యక్, వ్యవసితః, హి, సః.

టీ॥ సుదురాచారః = మిక్కిలి దురాచారములు గలవాడయినను,
అనన్యభాక్ = ప్రత్యగాత్మయగు తనకంటె నితరమును బొందనివాడై, మాం
= పరమాత్మనగు నన్ను, భజతేచేత్ = సేవించునో, సః = ఆతడు, సమ్యక్
= లెస్సగా, వ్యవసితః + హి = నిశ్చయింపబడినవాడు, కనుక. సాధుః +
ఏవ = సాధువే, అని, మంతవ్యః = తలంపదగినవాడు.

తా॥ ఎక్కువ దురాచారుడైనను ప్రత్యగాత్మనే పొందుచు, నితరమును
పొందక పరమాత్మయందు లీనమైనచో అతడు లెస్సగా నిశ్చయింపబడిన
వాడగును. సాధువే యని భావింపతగినవాడు.

వి॥ లెస్సగ చెడ్డ నడత కలవాడు సహితము బ్రహ్మముకంటె నితరమైన
యనాత్మను పొందక, గురుకీలు నేమఱుపాటున మఱచి, యనాత్మను దలచి
యనాత్మజ్ఞున మనబడు బంధమున పడక, బ్రహ్మమునే పొందినచో, అతడు
సాధువే యని తెలిసికొనవలయును. సాధ్వోతీతి సాధుః, రాధ సాధ, సంసిద్ధో,
సాధ్వోతి = సాధించువాడు, ఇతి, సాధువు, వ్యవసీయత ఇతి, వ్యవసాయః,
పో॒౨॒ంతః కర్మణి, వ్యవసీయతే = విశేషముగా నిశ్చయింపబడినది, ఇతి,
వ్యవసాయము. పామరత్వమున పరిభ్రమించి మనోవేగముచే కలత నొందిన
చిత్తమిపుడు నిశ్చలమై బ్రహ్మానందమునొంది ప్రశాంతికలదిగ నున్నందున
లెస్సగా నిశ్చయించుకొనిన వాడగును, దృఢపడి సంకల్ప ప్రవాహమున
కొట్టుకొని పోక బ్రహ్మమునందు స్థిరుడై స్థిర ప్రజ్ఞుడగును.

శ్లో॥ క్షీప్రం భవతి ధర్మాత్మా శశ్వచ్ఛాన్తిం నిగచ్ఛతి ।

కౌన్తేయ ప్రతిజానీహి న మే భక్తః ప్రణశ్యతి ॥ 31

క్షీప్రమ్, భవతి, ధర్మాత్మా, శశ్వత్, శాన్తిమ్, నిగచ్ఛతి,

కౌన్తేయ, ప్రతిజానీహి, న, మే, భక్తః, ప్రణశ్యతి.

టీ॥ సః = ఆతడు. క్షిప్రం - శీఘ్రముగా, ధర్మాత్మా = ధర్మాత్ముడు, భవతి = అగుచున్నాడు, శశ్వత్ = మాటిమాటికిని, శాంతిం = శాంతిని, నిగచ్ఛతి = పొందుచున్నాడు, కౌంతేయ = అర్జునా, మే = నాయొక్క భక్తః = భక్తుడు, నప్రణశ్యతి+ఇతి = నాశము నొందదని, ప్రతిజానీహి = ప్రతిజ్ఞనుజేయుము.

తా॥ స్వస్వరూపాను సంధానమే భక్తి, ఇట్టి భక్తి కలవాడు శీఘ్రముగా ధర్మాత్ముడగును. సారెసారెకును సంకల్పరహితమైనట్టియు, బ్రహ్మానంద స్వరూపమైనట్టియు శాంతి నొందుచున్నాడు. అర్జునా! నాభక్తుడు నశింపనే నశింపదని నిస్సందేహముగా లోకమునందంతటను ప్రతిజ్ఞ నొనర్చుము. వి॥ భాగవతము 7 స్కం 118, పద్యము.

ఆ॥ సద్గుణంబులెల్ల సంగంబులై వచ్చి యసుర రాజతనయునందు నిలిచి
పాసి చనవు నిష్ఠఁబాయని విధమున నేడుఁ దగిలియుండు నిర్మలాత్మ ॥

ప్రహ్లాదుడు దేవునిని గట్టిగా పట్టుకొన్నట్లు సద్గుణములన్నియు తమంతకు తామే వచ్చి ప్రహ్లాదుని విడువకుండ పట్టుకొనియున్నవి. అటులనే బ్రహ్మమును విడువకుండ, నితరమైన యనాత్మను పొందకుండ, బ్రహ్మనిష్ఠ సిద్ధి నొందినచో నెట్టి దురాచారుడైనను త్వరగా ధర్మాత్ముడగును. మాటి మాటికిని సంకల్పరహిత సమాధిసంబంధమైన ప్రశాంతి నొందును. దైవభక్తుడెన్నటికిని చెడిపోడు. అభివృద్ధి యగుచునే యుండును. దేవుడితనికి ముక్తి ప్రదుడగును.

శ్లో॥ మాం హి పార్థ వ్యపాశ్రిత్య యేఽపి స్యుః పాపయోనయః ।
స్త్రీయో వైశ్యాస్తథా శూద్రాస్తేఽపి యాన్తి పరాంగతిమ్ ॥ 32

మామ్, హి, పార్థ, వ్యపాశ్రిత్య, యే, అపి, స్యుః, పాపయోనయః,
స్త్రీయః, వైశ్యాః, తథా, శూద్రాః, తే, అపి, యాన్తి, పరామ్, గతిమ్.

టీ॥ పార్థ = అర్జునా ! మాం = నన్ను, వ్యపాశ్రిత్య = విశేషముగా నాశ్రయించి, పాపయోనయః = పాపాత్ములు, యే = ఎవరు, స్యుః+అపి = అయినను, స్త్రియః = స్త్రీలను, వైశ్యాః = వైశ్యులును, తథా = అలాగుననే, శూద్రాః = శూద్రులును, తే+అపి = అట్టివారుగూడ, పరాంగతిం = శ్రేష్ఠమైన గతియగు మోక్షమును, యాంతి = పొందుచున్నారు.

తా॥ పాపాత్ములుగాని, స్త్రీలుగాని, వైశ్యులుగాని, శూద్రులుగాని, మతెవ్వరైనను సరే పరమాత్మనగు నన్ను బ్రహ్మనిష్ఠచే నాశ్రయించినచో వారందఱు కూడ మోక్షము నొందుచున్నారు. నన్నాశ్రయించు పద్ధతి బాగుగా నెఱిగి యుండవలయును.

వి॥ పాపాత్ములు, స్త్రీలు, వైశ్యులు, శూద్రులు మానవులలో నెవరైనను సరే బ్రహ్మముపై గుఱియుంచి బ్రహ్మము నాశ్రయించి, బ్రహ్మనిష్ఠలో నున్నచో మోక్షము నొందుదురు. భగవద్గీత 3-9లో యజ్ఞముతోనే మోక్షము. యజ్ఞము కంటె నితరకర్మతో మోక్షములేదు. గీత 3-10 యజ్ఞముతోకూడ ప్రజలు పుట్టివారు. ముక్తినిందగలవారందఱును యజ్ఞాధికారులే యను నర్థమిచ్చు చున్నందున జ్ఞానయజ్ఞముచే మోక్షము నొంది, వేదమూర్తులై, బ్రాహ్మణులై ప్రజలందఱును బ్రహ్మాత్ములగుదురు గాక !!

శ్లో॥ కిం పున బ్రాహ్మణాః పుణ్యా భక్తా రాజర్షయస్తథా ।

అనిత్యమసుఖం లోక మిమం ప్రాప్య భజస్య మామ్ ॥ 33

కిమ్, పునః, బ్రాహ్మణాః, పుణ్యాః, భక్తాః, రాజర్షయః, తథా,
అనిత్యమ్, అసుఖమ్, లోకమ్, ఇమమ్, ప్రాప్య, భజస్య, మామ్.

టీ॥ పుణ్యాః = పుణ్యాత్ములైన, భక్తాః = స్వస్వరూపాను సంధానపరులైన, బ్రాహ్మణాః = బ్రహ్మజ్ఞానులును, తథా = అట్లే, రాజర్షయః = రాజర్షులును, కింపునః = ఏమి చెప్పవలయును, అనిత్యం = అశాశ్వతమును, అసుఖం = సుఖము లేనిదియును అగు, ఇమం = ఈ, లోకం = లోకమును,

ప్రాప్య = పొంది, మాం = నన్ను, భజస్వ = భజింపుము. (స్వస్వరూపాను సంధాన మొనర్చుము).

తా॥ పాపాత్ములే మోక్షము నొందుదురని చెప్పియుండగా పుణ్యాత్ములును, స్వస్వరూపాను సంధానపరులును, అగు బ్రహ్మజ్ఞానులకును, రాజర్షులకును, మోక్షము కలుగునని వేఱుగా చెప్పవలసిన పనిలేదు. ఈ లోకము నిత్యమైనదికాదు. దుఃఖ స్వరూపి. ఇట్టి ప్రపంచములోనే యుండి బ్రహ్మనుసంధానముచే నన్ను సేవింపుము.

వి॥ పాపాత్ములు, స్త్రీలును, వైశ్యులును, శూద్రులును, నగు మానవులే మోక్షము నొందుచుండగా బ్రహ్మనిష్ఠ సిద్ధిచే పొందబడిన బ్రాహ్మణత్వము కలవారును, పుణ్యాత్ములును, స్వస్వరూపాను సంధానమనబడు బ్రహ్మను సంధాన మొనరించు భక్తులును, రాజులుగానుండి జ్ఞానంపుదీరమును జేరిన రాజర్షులును, మోక్షము నొంది బ్రాహ్మణత్వమును లభింపచేసికొని వేద మూర్తులగుదురనుటలో సందేహమేలేదు. బ్రహ్మమునందే మనమున్నాము. బ్రహ్మంపు నిత్యత్వ మనాత్మయందధ్యస్తమై యున్నందున ననిత్యంపు టనాత్మ నిత్యమని భ్రాంతిగొలుపుచున్నది. సుఖలక్షణముగూడ బ్రహ్మమునకు సంబంధించినదే. దుఃఖాత్మకమైన జీవేశస్పృహలందు సుఖమారోపితమై యనాత్మయు సుఖరూపిగనే భ్రాంతులకు గోచరించు చున్నది. అనిత్య మసుఖమైన నిట్టి స్థూల సూక్ష్మ లోకములందుండియే బ్రహ్మము నంతర్ముఖవృత్తితో పొంది జీవన్ముక్తులము కావలయును.

శ్లో॥ మన్మనా భవ మద్భక్తో మద్యాజీ మాం నమస్కరు॥

మామేవైష్యసి యుక్తైవ మాత్మానం మత్పరాయణః ॥

34

మన్మనాః, భవ, మద్భక్తః, మద్యాజీ, మామ్, నమస్కరు,

మామ్, ఏవ, ఏష్యసి, యుక్తాః, ఏవమ్, ఆత్మానమ్, మత్పరాయణః

టీ॥ మన్మనాః = నాయందే మనస్సు గలవాడవును, మద్భక్తః = నా భక్తుడవును, మద్యాజీ = నన్నే సోఽహంభావమున పూజించువాడవును, భవ = కమ్ము, మాం = నన్నుగూర్చి, నమస్కరు = నమస్కరింపుము. ఏవం = ఈ ప్రకారముగా, ఆత్మానం = ఆత్మనుగూర్చి, యుక్త్వా = యుక్తత్వము నొంది, మత్పరాయణః = నాయందాసక్తి గలవాడవై, మాం+ఏవ = నన్నే, ఏవ్యసి = పొందగలవు.

తా॥ మనస్సును నాయందుంచి, నా భక్తుడవై, నన్నే సోఽహం భావమున పూజించు వాడవగుము. నన్ను గూర్చి నమస్కరింపుము. ఈ ప్రకారముగా నాత్మనుగూర్చి యుక్తుడవై, నాయందాసక్తిగల వాడవైయున్నచో నన్నే పొందగలవు.

వి॥ అనిత్య జడదుఃఖ ఖండాత్మకమైన యనాత్మనుగూర్చి సంకల్పించు చున్నందున, తన సంకల్ప ప్రకారమే యాకారముల ధరించి దృక్పథమున నిలుచుచు జ్ఞేయమై, యనాత్మజ్ఞానముగా పరిణమించి బంధహేతు వగుచున్నది. యథార్థవస్తువైన బ్రహ్మముపై మనసు నుంచితిమేని బ్రహ్మము జ్ఞేయమై బ్రహ్మ జ్ఞానము కలుగును. కనుక బ్రహ్మముపై మనసు నుంచవలయును. బ్రహ్మను సంధానమొనరించి దేవుని భక్తులము కావలసియున్నది, 'సోఽహం' తత్త్వమసి, అహం 'బ్రహ్మాస్మి' భావములచే నాత్మపూజ చేయవలయును. మకారపొల్లు జీవుడు. మః = జీవత్వమును పెంచుటకు, న = కాదు. జీవత్వమును పెంచక బ్రహ్మత్వమును పెంచుకొనుటకై చేయుయత్నములే నమస్కారము. ఇట్టి నమస్కారము చేయవలయును, ఇట్లుండుటను సద్గురువులతో నేర్చుకొని తురీయ మునందుండెడు యుక్తత్వము నొంది, బ్రహ్మము నందాసక్తులమైతిమేని బ్రహ్మమునే పొంది బ్రహ్మమే యగుదుము. బ్రాహ్మణుడగుటకంటె బ్రహ్మమే తానగుటయే కృతకృత్యత.

ఇతి శ్రీ భగవద్గీతాసూపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం,
యోగశాస్త్రే శ్రీ కృష్ణార్జున సంవాదే రాజవిద్యా రాజగుహ్య
యోగో నామ నవమోధ్యాయః

ఇది బ్రహ్మశ్రీ జగద్గురు వేదాంతం లక్ష్మణార్జునచే రచింపబడిన టీకా
తాత్పర్య విశేషార్థముగల స్వరాజ్య భగవద్గీత యందలి
తొమ్మిదవ అధ్యాయము.
ఓం శాంతి శాంతి శాంతి.

